

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
<http://ageconsearch.umn.edu>
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

Halina Kaluża, Agnieszka Ginter, Dorota Peterek

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ JAKO ELEMENT ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA PRZYKŁADZIE WYBRANEJ GMINY

ENTREPRENEURSHIP AS PART OF RURAL AREAS DEVELOPMENT ON THE EXAMPLE OF SELECTED COMMUNE

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość, obszary wiejskie, gmina

Key word: entrepreneurship, rural areas, commune

Abstrakt. Znaczenie przedsiębiorczości w rozwoju społeczno-gospodarczym sprawia, iż staje się ona coraz częściej przedmiotem zainteresowania wielu dyscyplin naukowych. Często przedsiębiorczość analizowana jest przez pryzmat zespołu takich cech człowieka, jak kreatywność, elastyczność, zaradność i umiejętność radzenia sobie w trudnych sytuacjach. W pracy przedstawiono stan przedsiębiorczości wśród mieszkańców gminy Krasne w 2014 roku oraz ukazano czynniki sprzyjające rozwojowi przedsiębiorczości na obszarze tej gminy. Wskaźnik przedsiębiorczości na terenie badanej gminy wyniósł 27,06. W grupie czynników sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości za najważniejszy uznano osobowość właściciela firmy.

Wstęp

Na początku XXI wieku obszary wiejskie stały w obliczu istotnych zmian strukturalnych. Prawa rynkowe i konkurencja sprawiły, że regiony, które utrzymywały się głównie z rolnictwa, zaczęły odczuwać problemy rozwojowe związane z nieefektywnym wykorzystaniem zasobów, głównie ziemi i siły roboczej. Istotnym czynnikiem warunkującym rozwój gospodarczy i społeczny wsi jest jej wielofunkcyjność oraz dywersyfikacja źródeł dochodu gospodarstw rolnych [Musiał 2007]. Na wsiach zachodzą istotne zmiany w wymiarze społeczno-kulturowym. Specyfika obszarów wiejskich oraz potrzeba realizacji podstawowej funkcji związanej z produkcją żywności pokazują, że konieczne jest rozwijanie, obok rolnictwa, również przedsiębiorczości związanej z działalnością pozarolniczą [Ślusarz, Czudec 2004].

Znaczenie przedsiębiorczości w rozwoju społeczno-gospodarczym sprawia, iż staje się ona coraz częściej przedmiotem zainteresowania wielu dyscyplin naukowych. Ekonomiści analizują przedsiębiorczość przez pryzmat funkcji, które pełni ona w działalności gospodarczej oraz korzyści ekonomicznych, jakie przynosi pojedynczym przedsiębiorstwom i całej gospodarce. Socjologowie analizują wpływ opinii środowiska społecznego, grup społecznych, przywódców (liderów) na zachowania przedsiębiorcze poszczególnych osób, a także korzyści o charakterze społecznym, jakie z działań przedsiębiorczych uzyskują poszczególne społeczności lokalne oraz całe społeczeństwo. Przedsiębiorczość analizowana jest z punktu widzenia określonego sposobu zachowania polegającego na poszukiwaniu zmiany, reagowaniu na nią i wykorzystywaniu jako okazji do społecznej i gospodarczej innowacji, ale też jako cechę, a raczej zespół takich cech człowieka, jak kreatywność, elastyczność, zaradność, umiejętność radzenia sobie w trudnych sytuacjach, potrzeba osiągnięć, umożliwiających umiejętność docierania do różnych źródeł informacji i ich wykorzystywania w podejmowaniu decyzji, opanowanie technik analitycznych, szczególnie tych związanych z niepewnością i ryzykiem, umiejętności analizy sytuacji i tworzenia planu działania [Sikorska-Wolak, Krzyżanowska 2010].

Material i metodyka badań

Celem pracy było przedstawienie i analiza stanu przedsiębiorczości wśród mieszkańców gminy Krasne w 2014 roku oraz diagnoza czynników sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Podstawowym narzędziem badawczym były kwestionariusze wywiadu zawierające pytania otwarte i zamknięte, przeprowadzone zarówno w wybranej gminie i wśród przedsiębiorców badanej gminy, którzy wyrazili zgodę na przeprowadzenie wywiadu. Wykorzystano również dostępne materiały wtórne opracowane w badanej jednostce samorządu terytorialnego. Były to dane z Ewidencji Działalności Gospodarczej (stan na 17 grudnia 2014 roku), *Planu rozwoju lokalnego gminy Krasne na lata 2009-2013*. Poziom przedsiębiorczości wyznaczono za pomocą wskaźnika przedsiębiorczości. Wskaźnik przedsiębiorczości (P) wyznaczono według wzoru:

$$P = \frac{a}{n} \times 1000 \text{ [liczba podmiotów} \times 1000 \text{ mieszkańców}^{-1}]$$

gdzie: a – liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, n – liczba mieszkańców.

Wyniki badań

Ze względu na uwarunkowania przyrodnicze i istniejącą tradycję podstawowym działem gospodarki gminy jest rolnictwo. Na terenie gminy znajdowało się 758 gospodarstw rolnych. Gospodarstw o powierzchni od 1 do 5 ha było 76 (10,0%), do 10 ha 209 (27,6%), do 15 ha – 297 (39,2%), a o obszarze 15 ha i więcej 176 (23,2%). W *Planie rozwoju lokalnego gminy Krasne z 2009 roku* przyjęto cztery cele strategiczne, umożliwiające jej rozwój. Pierwszy z nich to poprawa warunków życia mieszkańców gminy. Drugi cel strategiczny to ochrona środowiska przyrodniczego i kształtowanie ładu przestrzennego przez poprawę stanu otaczającego środowiska naturalnego, dbanie o ład przestrzenny i jego funkcjonalność, poprawę zdrowia mieszkańców. Trzeci cel to wspieranie i rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy przez bezpośrednie inwestowanie w infrastrukturę techniczną, kształtowanie w społeczności gminy aktywnej, przedsiębiorczej postawy, tworzenie dogodnych warunków i wsparcie dla nowo powstających przedsięwzięć gospodarczych, rozwój instytucji otoczenia biznesu, kształcenie ustawiczne osób bezrobotnych, chcących podjąć pracę w nowym zawodzie lub samodzielną działalność gospodarczą, rozwój infrastruktury telefonicznej i informatycznej. Czwartym celem była pielęgnacja kultury i dziedzictwa historycznego gminy oraz rozwój kultury fizycznej i turystyki. W ramach planu rozwoju lokalnego gminy Krasne przeprowadzono analizę SWOT, na podstawie której dokonano identyfikacji słabych i mocnych stron gminy. Mocne strony to przedsiębiorczość mieszkańców, istnienie rezerwowej siły roboczej, bardzo dobra jakość gleb, odpowiednie zaplecze dla przetwórstwa rolno-spożywczego, brak specjalizacji w produkcji rolno-spożywczej. Do słabych stron zaliczono rozwój instytucji otoczenia biznesu, brak systemu promocji gminy i informacji turystycznej, zbyt mała liczba zakładów przetwórczych, brak wykwalifikowanej siły roboczej, dominacja bardzo małych firm w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych, brak inwestorów z zewnątrz.

Szanse rozwoju gminy Krasne wiążą się przede wszystkim z:

- położeniem sprzyjającym rozwojowi (w punkcie centralnym Polski, blisko stolicy kraju, Litwy, Białorusi),
- integracją europejską, która stwarza możliwości pozyskania środków pomocowych,
- dopływem zagranicznego kapitału i technologii,
- poprawą infrastruktury drogowej,
- utrzymaniem lobby proekologicznego,
- rozwojem informatyzacji i telekomunikacji,
- rozwiniętym rynkiem dóbr konsumpcyjnych, szczególnie działem spożywczym,
- wzrostem liczby turystów przyjeżdżających do Polski,
- promocją przedsiębiorczości,
- różnorodnością funduszy strukturalnych dla przedsiębiorców,

- rozwojem systemów infrastruktury technicznej,
- możliwością zewnętrznego finansowania działań ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich.

Zagrożenia rozwoju, to przede wszystkim niewystarczające środki przekazywane z budżetu państwa na zadania zlecone, przekazywanie gminom nowych zadań, które muszą być realizowane ze środków własnych, zahamowanie niezbędnych reform pozwalających na zmianę nieefektywnej struktury polskiej gospodarki, brak sprzyjających warunków dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, duża niepewność działania wynikająca z wielu zmian gospodarczych, społecznych i politycznych, brak sprawnego systemu aktywizacji bezrobotnych, niedostateczny postęp w reformowaniu finansów publicznych i nadmierny wzrost obciążeń podatkowych, zbyt niski wzrost gospodarczy dla zapewnienia odpowiedniego tempa tworzenia miejsc pracy, dalsze uszczuplanie przez rząd środków finansowych na oświatę, niedostateczne finansowanie pomocy społecznej.

Na terenie gminy Krasne w 2014 roku zarejestrowano 105 osób prowadzących działalność gospodarczą. Wskaźnik przedsiębiorczości dla tej jednostki samorządu terytorialnego wyniósł 27,06. Na podstawie wywiadu przeprowadzonego w gminie stwierdzono, że rok 2008 był rokiem,

Tabela 1. Liczba podmiotów gospodarczych według rodzaju działalności gospodarczej (podmioty aktywne) na terenie gminy Krasne w 2014 roku

Table 1. The number of activities conducting in commune Krasne by present person in 2014

Działalność według kodu PKD/ <i>Activity by kind of Polish Classification of Activities</i>	Działalność gospodarcza prowadzona przez/ <i>Activity conducting by:</i>		Firmy ogółem/ <i>Total companies</i>
	przedsiębiorców/ <i>contractor</i>	rolników/ <i>farmers</i>	
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo/ <i>Agriculture, forestry, hunting and fishing</i>	7	5	12
Przetwórstwo przemysłowe/ <i>Processing</i>	9	-	9
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami/ <i>Water and wastewater management</i>	1	-	1
Budownictwo/ <i>Construction</i>	16	3	19
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych/ <i>Trade, repair of motors vehicles</i>	30	4	34
Transport i gospodarka magazynowa/ <i>Transportation and storage</i>	8	-	8
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi/ <i>Accommodation and catering</i>	1	-	1
Informacja i komunikacja/ <i>Information and communication</i>	1	-	1
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa/ <i>Financial and insurance activities</i>	2	-	2
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna/ <i>Science and technology activity</i>	5	1	6
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca/ <i>Administrations services and other</i>	3	-	3
Edukacja/ <i>Education</i>	1	-	1
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna/ <i>Health care and social welfare</i>	6	-	6
Pozostała działalność usługowa/ <i>Other services</i>	2	-	2
Razem/ <i>Total</i>	92	13	105

Źródło: opracowanie własne

Source: own elaboration

w którym zanotowano wyraźny wzrost liczby przedsiębiorstw (z 29 do 70 w 2010 roku) i ta tendencja utrzymywała się w kolejnych latach (w 2012 roku było ich już 80). Najwięcej przedsiębiorców (92 osoby) zarejestrowanych na terenie gminy Krasne to osoby, które nie zajmowały się działalnością rolniczą (87,6% ogółu podmiotów). W grupie ludzi prowadzących działalność gospodarczą na terenie badanej gminy było 13 rolników (12,4% ogółu podmiotów). W 2014 roku 2 rolników gminy Krasne zawiesiło swoją działalność gospodarczą (2,0%).

Analizując przedsiębiorczość na terenie gminy Krasne ze względu na rodzaj działalności zanotowano, że najczęściej (32,3%) było przedsiębiorców zajmujących się handlem (hurtowym i detalicznym) oraz naprawą pojazdów samochodowych – 34 podmioty, w tym 4 rolników. Na drugim miejscu (18,1%) według liczby podmiotów były firmy związane z budownictwem (19 podmiotów), w tym również 3 rolników. Na kolejnym miejscu (11,4%) uplasowała się działalność z branż rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, gdzie na 12 podmiotów było 5 rolników. W każdej z analizowanych typów działalności gospodarczej większość właścicieli nie była związana z rolnictwem. Przedsiębiorcy z pozostałych, prezentowanych rodzajów działalności stanowili nieliczne grupy (od 1 do 9). Wskaźnik przedsiębiorczości na terenie analizowanej gminy przy uwzględnieniu 3880 jej mieszkańców, wyniósł 27,06.

Według opinii respondentów, mieszkańcy obszarów wiejskich, w tym rolnicy, od zawsze przejawiali chęci działań charakterystycznych dla przedsiębiorczości. Związane to było ze specyfiką zawodu rolniczego, gospodarstwem rodzinnym i charakterem społeczności lokalnej. Transformacja systemowa postawiła wieś i rolnictwo w całkowicie nowej, trudnej do przewidzenia sytuacji. Niepewność cen, spadek popytu na żywność, liberalizacja handlu, likwidacja dotacji do środków produkcji oraz wzrost ich cen, drogi kredyt to tylko niektóre makroekonomiczne warunki, do których rolnictwo musiało się dostosować. Trudności większości gospodarstw rodzinnych spowodowały znaczne pogorszenie sytuacji materialnej rodzin rolniczych. Jednak część rolników podjęła inicjatywy w poszukiwaniu sposobów pokonywania pojawiających się problemów przez poszukiwanie nowych pozarolniczych źródeł dochodu, umożliwiających polepszenie warunków życia rodzin i akcelerację rozwoju gospodarstw.

Według danych GUS [*Charakterystyką gospodarstw...* 2008], w następstwie dokonujących się przemian społeczno-gospodarczych w kraju w latach 90. XX wieku część rolników zdecydowała się na rozszerzenie działalności rolniczej o takie nowe formy gospodarowania, jak: handel, usługi, przetwórstwo, działalność agroturystyczna i inne. Działalność nierolnicza prowadzona jest z wykorzystaniem zasobów gospodarstw rolnych i ma charakter dywersyfikacji gospodarstw bądź nie jest związana z gospodarstwem rolnym. W 2007 roku 115,2 tys. gospodarstw rolnych (4,8% ogółu gospodarstw prowadzących działalność rolniczą) prowadziło jednocześnie działalność gospodarczą inną niż rolnicza. Wśród rodzajów działalności nierolniczej na pierwszy plan wysuwają się usługi z wykorzystaniem własnego sprzętu, w dalszej kolejności: agroturystyka i wynajem pokoi, akwakultura, przetwarzanie drewna, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło, wytwarzanie energii odnawialnej na rynek i inne. Kolejna kategoria przedsiębiorców, to mieszkańcy wsi niebędący właścicielami i niezwiązani z gospodarstwem rolnym, a także osoby zamieszkałe poza wsią, które lokują swój kapitał w tworzenie nowych firm na terenach wiejskich. Wszystkie te inicjatywy zgodne są z koncepcją wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, wszystkie one noszą znamiona działań przedsiębiorczych.

W grupie czynników sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości 98% respondentów uznała, że najważniejszym z nich była osobowość właściciela firmy w rozumieniu chęci i gotowości podjęcia nowego wyzwania i związanego z tym ryzyka, która wyprzedziła chęć odniesienia sukcesu ekonomicznego w danej branży – wymieniony przez 96% badanych. Za bardzo ważny (78% badanych) czynnik uznano zasoby finansowe i dostęp do źródeł finansowania, w tym dostęp do środków unijnych w podejmowaniu działalności gospodarczej. Istotnym czynnikiem dla 57% respondentów było doświadczenie w praktyce oraz posiadane kwalifikacje, wynikające z wykształcenia właścicieli firm. Najmniej istotnym czynnikiem był odpowiedni przepływ informacji oraz nawyk obserwacji rynku i konkurencji.

Podsumowanie i wnioski

Wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich powinien być oparty nie tylko na działalności rolniczej. Polska wieś potrzebuje czynnika, który spowoduje aktywizację tych obszarów i wkomponowanie w przestrzeń wiejską funkcji pozarolniczych. Wiąże się to z rozwojem wiejskiej przedsiębiorczości. Przeprowadzone badania pozwalają dostrzec potrzebę aktywnej roli samorządu w tworzeniu klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości. Wskaźnik przedsiębiorczości na terenie gminy Krasne należy do niskich, gdy uwzględnimy lokalizację gminy, jej odległość od najbardziej uprzemysłowionego miasta w Polsce (Warszawy) oraz większych miast powiatowych. Prowadzona na terenie gminy działalność gospodarcza nie wykorzystuje w pełni możliwości stworzonych przez urząd gminy. Nadal niewielki odsetek mieszkańców gminy Krasne (2,7%) prowadzi działalność gospodarczą, a jeszcze mniejszą grupę stanowią rolnicy (0,3%). Rozwój przedsiębiorstw zarejestrowanych na terenie gminy jest hamowany przez miasto powiatowe Przasnysz, które na swoim terenie stworzyło strefę ekonomiczną. Zwolnienia podatkowe z tego tytułu i ułatwienia związane z infrastrukturą sprawiały, że właśnie to miejsce było preferowane przez przedsiębiorców.

Literatura

- Charakterystyka gospodarstw rolnych 2007 r.* 2008: GUS, Warszawa, 162-163.
- Musiak W. 2007: *Dezagraryzacja polskiej wsi – problemy ekonomiczne, ekologiczne i społeczne*. Wieś i Rolnictwo, nr 3, Warszawa, 29-44.
- Plan rozwoju lokalnego gminy Krasne*, 2009: Załącznik do Uchwały nr W23/2009 Rady Gminy Krasne z dnia 25 czerwca 2009 roku, 46.
- Sikorska-Wolak I., Krzyżanowska K. 2010: *Przedsiębiorczość w ujęciu teoretycznym i w praktyce*, [w:] *Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich. Stan i perspektywy rozwoju*. Warszawa, 39-58.
- Ślusarz G., Czudec A. 2004: *Działalność gospodarcza na obszarach wiejskich w dobie globalizacji*, [w:] *Możliwości i bariery rozwoju działalności gospodarczej w obszarach wiejskich*. Rzeszów, 4-5.

Summary

The paper presents the state of entrepreneurship among the residents of the municipality of Krasne in 2014 and shown the factors promoting development of entrepreneurship in the area of the municipality. In 2014 on the Krasne commune worked 105 entities, of which 13 were farmers. Indicator of entrepreneurship in the municipalities studied was 27.06. In the group of factors that contribute to the development of entrepreneurship as the most important was the personality of the business owner. These studies provide an insight into the need for an active role of local government in creating "climate" for business development. Still a small percentage of residents of the municipality Krasne (2.7%) operates, and an even smaller group are farmers (0.3%).

Adres do korespondencji
dr hab. Halina Kałuża, dr inż. Agnieszka Ginter
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Wydział Przyrodniczy
Zakład Ekonomiki Rolnictwa i Agrobiznesu
ul. B. Prusa 12, 08-110 Siedlce
tel. (25) 643 13 17
e-mail: halina.kaluza@interia.pl, aginter@vp.pl